„БРАНИК" ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника" у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ"
За Угарску Србију, Босну Босну и др. страна земља

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника" налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 143 | У Новом Саду, у среду 18. (31.) јула 1912. | Година XXVIII

Што пре.

Била би то велика *самообмана* од стране наше јерархије, односно нашега епископата, кад би исти епископат држао, да је са најновијим *преломом* у нашој народно-црквеној автономији *српски народ задовољан*. То могу бити само поједине личности, могу бити сви они, којима је додијао радикалски притисак, радикалски терор, па напослетку може бити то и један *део* српскога народа, али је тај део *мајушан*, па не може доћи у обзир. Па је извесно, да *читав српски народ*, као такав, не само да није задовољан са најновијим преломом у нашој народно-црквеној автономији, већ у *највећој мери огорчен*.

Према тој огорчености држимо, да би требало да наш страначки раздор, да оних *девет*, односно *једанаест* српских странака у Угарској и у Хрватској треба да престану те да бар у данашњим тешким данима представимо једну *целину*. Према томе држимо, да би *требало да престану рекриминације против радикалне странке*. Ми што смо имали казати радикалима, то смо им казали, наиме, да су они доста допринели том, да је дошло до данашњега жалоснога прелома у нашој народно-црквеној автономији. Али сада морамо и то казати, да то није једино кривица радикала, него да су *моћнији фактори* проузроковали тај најновији прелом, односно *укидање* наше народно-црквене автономије.

Али ту имамо да рекнемо своју реч оној *деветорици* српских владиних посланика на угарском сабору. Зар је у њима изумро баш сваки осећај за српски народ? Зар се они баш ни мало не осећају као Срби? Кад је године 1881. требао бити *именован* за патријарха *Герман Анђелић*, тада су као депутација *отишли сви Срби посланици владине странке министру-председнику Коломану Тиси, па му рекли: радите шта знате, али немојте то учинити, да нам* **именујете** *српскога патријарха, јер се то коси и са нашим старим повластицама и са угарским законом.*

Ти српски посланици, истина, *нису* успели, али су као *Срби бар своју дужност учинили*.

Ту дужност су требали учинити и оних девет српских владиних посланика, који су данас на угарском сабору. Требали су рећи данашњој угарској влади, да то ипак не иде, да се досадања наша народно-црквена автономија онако brevi manu укине.

Али шта да рекнемо о нашој јерархији, односно о нашем епископату? Ми готово не можемо веровати, да је иницијатива за *укидање* наше народно-црквене автономије потекла од стране епископата, бар не у оној форми, као што је данас изведена. Али ако није потекла иницијатива за укидање наше народно-црквене автономије од стране нашега епископата, то баш услед укинућа наше народно-црквене автономије наш епископат може увидети, како је то опасно било, што је наш епископат онако furtim што је онако крвнином непословао *синодско устројство*. Угарска влада је с правом могла рећи, да кад српски епископат хоће таково синодско устројство, то је он хоће и укидање народно-црквене автономије.

Ми не ћемо да квалифицирамо поступак нашега епископата, у колико је од њега потекла иницијатива за укидање наше црквене аавтономије, *са каноничнога гледишта*, јер би тај поступак био нека врста *симоније*, кад се помоћу државне власти хоће да постигне каква духовна власт, већ хоћемо само да истакнемо *одношај нашег народно-црквеног сабора према нашој јерархији*.

Ми смо имали више пута прилике да наведемо значај нашега народно-црквенога сабора у нашој овопределној цркви. Тај наш сабор, то је нека *специјалитет*, нека особина наше овопределне источне цркве. Баш ти наши сабори били су *заштита* наше јерархије, па су и као заштита сматрани од стране наше јерархије. Свагда, кад би наша јерархија била у неприлици, кад би српски народ био гоњен због своје православне вере, тада би у пређашње време, свагда баш та наша јерархија тражила заштиту у нашим народно-црквеним саборима, позивајући се на то, да »*нација*« има своју да рекне.

Данас изгледа, да је тај однос сасвим *преврнут*. Данас јерархија *не тражи* заштите у самом сабору, него „нација" мора да тражи заштите у сабору против јерархије, према оној заштити, коју јерархија с друге стране ужива.

Али ипак наша јерархија, све до најновијега доба, *врло се чувала, да прекине сваки контакт, сваки додир* са народно-црквеним сабором. Као да нам још зуји у ушима онај знаменити говор *Германа Анђелића*, који је пред своју смрт држао у сабору: да он хоће, да јерархија хоће споразума, хоће заједничкога рада са сабором, хоће споразума са онима, који представљају народ, представљају верне овопределне источне цркве.

Ако наш епископат стоји на оном становишту, као што је стојао Герман Анђелић пред своју смрт, а држимо, да наш епископат не може и *не сме прекинути сваку везу* са народно-црквеним сабором, **то се мора пожурити, да што пре изађе из данашњега противавтономнога стања.**

Ми ћемо допустити, да се наше данашње автономне установе дају кратковати, наиме уредба о епархијама и епархијским скупштинама, па и манастирска уредба, што је недавно била потврђена, али заузимати то становиште, да читава досад створена народно-црквена автономија ништа не вреди, *то је највећа* **увреда** *за читаву ону српску генерацију, за читаву ону интелигенцију у српском народу, која је радила на досадањим нашим автономним установама*. Ваља знати, да је то рад, да је то **мука** читаве једне генерације српскога народа. Страшно је то, да се тај рад, да се та мука од скоро пола столећа **просто укида**.

Па јесу ли те установе у нашој народно-црквеној автономији тако рђаве, па можда и површне, да не могу постојати, те да су се морале укинути? У других вероисповести, па и у разним источним пределним црквама постоје сличне установе, и врло добро функцијонирају у *спољној* управи цркве. Па у те наше автономне установе улагала је српска интелигенција годинама свој труд, своју муку, да српском народу створи и унапреди народно-црквену автономију. Није ли саборско устројство, потврђено превишњим решењем од 14. маја 1875. године, сасвим *минуциозно*, сасвим брижљиво израђено? И онај једини §. 18. много каже у погледу компетенције међу спољном и унутарњом црквеном управом.

Хоће ли се казати, да је са последњим изборима за епархијске скупштине наша народно-црквена автономија доведена до апсурдности? Али ако су радикали у многом грешили, то **не треба читав народ казнити.**

Ми кад не ћемо да оптужујемо наш епископат, да је увео иницијативу за укидање наше народно-црквене автономије, то имамо за то узрока. Ми држимо, да укидање наше народно-црквене автономије стоји у тесној вези са жалосним развојем ствари у Хрватској. Угарска влада са *Цувајевим* комесарством хоће да *уништи хрватско-српску коалицију, а српска самостална странка у Хрватској јесте један знаменити део хрватско-српске коалиције*. Према томе угарска влада, пошто чланови те исте српске самосталне странке, имају *већину* у данашњем нашем народно-црквеном сабору, те у саборском одбору извршују највишу црквену управу у Карловцима, не може *да трпи* ту странку у тој црквеној управи, а пошто и с друге стране не може да трпи ни српске радикале у управи, то је нашла *изласка*, да краљевском одлуком укине читаву нашу народно-црквену автономију. *То је* **прави** *узрок укидању* наше народно-црквене автономије.

Наравно, да је ово сасвим *политичан узрок*. Али може ли наш епископат допустити то, да из *политичкога узрока* световна, државна власт интерпирра, да се умеша у управу наше цркве? Ми држимо, да епископат то не би смео, јер би тим постао оруђе у рукама световне државне власти.

Наш епископат, ако не ће да спадне на оне ниске гране као унијатска јерархија угарских Русина, или православна јерархија у Буковини, то мора тражити, као некад, наслона у народно-црквеном сабору. Зато опет и опет велимо: наш епископат имао би **дужност, да што пре** омогући сазив нашег народно-црквеног сабора, па да се споразуме са разборитим световним елементима, како би српски народ што пре изашао из данашњега *ванавтономнога, октројисанога стања у нашој црквеној управи*.

⊙

Турски ћор-сокак.

Да је стање у трулој Турској врло опасно, види се и по том, што аустро-угарски министар иностраних дела гроф *Бехтолд* није отишао у Карлове Вари, него у Калтенлајтгебен, како би се налазио у најближој близини свога звања. То је он учинио због догађаја у Турској, које министар мора да прати највећом пажњом.

Велики везир гази-*Ахмед Муктар* паша изјавио је дописнику бечке „Нове Слободне Пресе," да он лично не ће ићи у Арбанију, јер је уверен да ће онамо одаслана комисија имати жељени успех. Велики везир већ и зато мора остати у Цариграду, што *Ђамил*-паша најодлучније остаје при свом захтеву, да се садашња посланичка комора има распустити ма и без приволе сената. Младотурци потајним путовима раде на том, да влада само *одгоди* парламенат па би онда младотурске ефендије — како се они надају — добили времена, да изазову преокрет. Али с друге стране би се лако могло догодити, да ако влада пристане само на одгоду сабора, Ђамил-паша, који је душа данашњем турском кабинету, даде оставку. Може се замислити, како би та оставка дејствовала на војничку лигу, која је срушила младотурску владавину, и на Арбанасе. Та би оставка била јасан доказ, да је одгода кобан узмак испред младотурског комитета, те би повећала раздражење. Ђамил-паша, коме је сада 85 година, сада је сила у Турској.

Арбанаси настоје на распусту сабора. Њихови главари су султана поново уверили о својој безусловној верности према царевини, изјавили су, да **не мисле на автономију Арбаније**, али су поновили своју молбу за распуст коморе. То ће они ускоро поновити и пред изаслатом комисијом. У Приштини има Арбанаса до 20.000, прави војени стан је то. Младотурци су се увек бојали, да би и најмањи уступци Арбанасима довели до автономије, каква беше источнорумелијска, па би онда дошло до раскида; они су у свом „отоманском" лудилу Арбанасе сматрали као сирову материју, од које се морају начинити Турци, како не би отуда постали одметници. Ту су се младотурске ефендије грдно преварили. Комисија, која ће сада стићи у Приштину, имаће сада да поправи младотурске погрешке.

За Турску је велика невоља, што је услед арбанаских побуна, **у војсци** настало **странчарство**, које се ужасно шири. А историја шпањолских пронунцијамената показује, како је тешко, искоренити из једне војске политику, кад се ова једном увуче у војску; у Турској је то зло још много опасније, него у Шпањолској, која је осигурана својим природним границама.

— **Арбанаси чекају.** —

Београд, 15. јула.

Према вестима, које стижу из Скопља, у арбанаском покрету је настало затишје. Устаничке вође су

решиле, да најпре преговарају с комисијом, коју је Порта одаслала, па тек ако се ти преговори изјалове, да марширају на Скопље.

— Комисија за Арбанију. —

Скопље, 15. јула.

Комисија, у којој су само **Сулејман** паша и **Даниш** беј, а која је одређена за сређивање прилика у Арбанији, стигла је ноћу од 13. (26.) на 14. (27.) о. м. у Скопље, а јуче у подне се кренула даље за Приштину.

— Телеграм арбанаских вођа султану. —

Солун, 15. јула.

Хасан беј, **Риза** беј, **Сајид Јахија** и остали арбанаски главари упутили су даљи телеграм султану, у ком побијају мишљење, да Арбанаси намеравају прогласити автономију или да се одреку Турске. Као заступници арбанаског становништва уверавају султана, да та мисао никада није дошла у главу Арбанасима, који су у течају шест столећа дали многе доказе своје верности, те су и даље готови, да даду и последњу кап крви за калифа.

Хасан беј за тим понавља молбу султану, да приступи распусту коморе.

— Миридитски устанак. —

Солун, 15. јула.

Арбанаси из Кселе и Миридити сишли су с брда те су **попалили** жандармске караколе (стражаре) у околини Мати-ја.

— Стање у Новом Пазару. —

Пљевље, 15. јула.

Арбанаски вођа Иса **Бољетинац** је са 1000 бораца ушао у Нови Пазар, где намерава, да око себе прикупи даље чете па онда да маршира на Митровицу. Све пекарнице у Новом Пазару морају за Исине људе да пеку хлеб.

— Телеграм новопазарских Срба султану. —

Солун, 15. јула.

Српско становништво у Новом Пазару такође је послало султану **Мехмеду** V. депешу, у којој Срби изјављују, да су увек верни и одани султану те да се **потпуно придружују** захтевима своје мухамеданске браће. У тој српској депеши моли се и за распуст заступничке коморе.

— Искупљање Арбанаса у Приштини. —

Скопље, 15. јула.

Број Арбанаса, искупљених у Приштини, нарастао је на 25.000. Око 2000 Арбанаса наступају на Феризовић. Све нове чете стижу.

— Жеље косовских Срба. —

Цариград, 15. јула.

Српска депутација, која се састојала из сенатора **Поповића** и народних заступника **Кристића** и дра **Димитријевића**, молила је великог везира, нека се у Арбанију одаслата комисија обазре и на жеље 30 000 Срба. Велики везир Ахмед Муктар паша је обећао, да ће о српским жељама „благонаклоно промислити“.

НОВИ САД, 17. јула 1912.

— Денунцијанти остају денунцијанти! Страшан удар је државна влада, у споразуму са српским епископатом, нанела српској народно-црквеној автономији. Што нам је тај удар задат, криви су не само империјалистички велејитети угарске владе и беспримерно мекуштво нашега епископата, него **и радикалска луда демагогија и разни други радикалски покори дадоше једва ишчекивани повод** државној влади, да нам скреше и оно мало автономије, што смо је у својој цркви и школи имали. Нисмо, у овим жалосним данима, хтели да сваљујемо сву кривицу на радикале, јер држимо, да **рекриминацијама** нема места. Радикали нека обрачунају са својом савешћу.

Али „Застави“ ни у овим кобним данима не да ђаво мира. Она због ове **српске народне несреће денунцира** народу друге српске странке, па наравно и нашу, да »одобравају укидање автономије!“ За ту денунцијацију послужила се **лажним наводима** чивутског органа мађарске владе, „П. Лојда“ Наш лист оно, што је „Пестер Лојду“ неки глупак послао као тобожњи ексцерпт из нашега писања, *нигде није казао*. То врло добро знају они створови око „Заставе“, али им је *и сада*, када треба да — ако је икако могуће — скупимо сав овострани српски народ у једну јаку фалангу за одлучну уставну борбу против **насиља** —, и сада је, велимо, „Застави“ више стало до тога, да пред народом укаља „Браник“ и прваке наше странке, која се већ више од 40 година бори за ту нашу народно-црквену автономију, него да жигоше насиље. Ово последње не исплаћује се заставашким опсенарима, јер ту се **може да дође у сукоб с полицијом и државним одветником, а то** — како је „Застава“ и сама признала — не годи разнеженој радикалској господи.

„Застава“ и у овим суморним данима наше општенародне несреће хоће кавге. Али **ми не ћемо кавге**. И зато нека нас „Застава“ слободно и даље денунцира пред масом радикалског „народа“. Нека јој је просто, ако мисли тим гадним путем спасти српску автономију, коју је почела кресати баш она влада, што је радикале уверавала о својој »безусловној (?) благонаклоности“.

Ни сада, кад нас је **све** задесио страшан удар, не може „Застава“ да се одучи од свога старог заната: од **денунцирања**. Хја, тешко јој се одучити од оног заната, који она тера скоро већ тридесет година. Али ми ћемо не обзирући се на ниску работу заставашких смутљиваца, ићи и даље путем, којим мислимо да ћемо доћи до толико потребне консолидације српских народних снага. А радикалски денунцијанти и смутљивци мораће **умукнути**. Ако не умукну сами, ућуткаће их народ.

— Из Цувајева пашалука. Из Загреба јављају: Милан **Марјановић**, код кога је пре месец дана вршен претрес стана и који је био ухапшен, па затим без икакве мотивације осуђен на **прогонство** од 10 година, добио је на уложени протест код владе решење, којим се прогонство у целини оснажава. Првобитна је пресуда погоршана још и том околношћу, што је пре Марјановићу за одлазак био остављен рок од три дана, док му је владиним решењем остављен рок само од 24 сата. И доиста, још исте вечери је пред Марјановићевим станом чекао полицијски агент, коме је било наређено, да прати протераног Марјановића. Полиција је једва дозволила Марјановићу још један дан времена, да се спреми за пут и среди своје домаће прилике. Марјановић долази на неко време прво у Београд, одакле ће дописивати неким хрватским листовима.

Претрес атентатору **Јукићу** и његовим друговима почео је јуче, у понедељак и трајаће више дана. **Суд врло тешко издаје улазнице за претрес**, а говори се, да ће цензура дозволити листовима да саопштавају само **службене извештаје** без икаквих својих расматрања. Предузете су **полицијске мере, да се не шаљу извештаји страним листовима, који немају званичан карактер**. Тога ради је већ отпочето **трагање за дописницима страних листова**. Неким сталним кореспондентима је већ учињена напомена, да пазе, шта ће саопштавати.

Политички преглед.

— Босна и Херцеговина. Канцеларија босанско-хеоцеговачког земаљског сабора издала је о седници привремене коалиције народних посланика на том сабору ово саопштење:

Данас дне 24. јула 1912. одржана је у просторијама сабора сједница ad hoc коалиције посланика свију вјера (у неким је новинама погрјешно јављено, да је за данас била сазвана међустраначка конференција). Тој су сједници присуствовала г. г. Војислав Шола, др. Јозо Сунарић, Ристо Хаџи-Дамјановић, др. Јово Симић, Махмуд бег Фадилпашић, др. Сафветбег Башагић, др. Никола Мандић, Дервиш бег Миралем, Шериф Арнаутовић, Мустај бег Халилбашић и Јосип пл. Ванцаш, дочим су г.г. Перо Стокановић, Рифат бег Сулехманпашић, Адемага Мешић оправдали свој изостанак. Г.г. Глигорије Јефтановић и Перо Тодоровић изнијели су писмено своје разлоге, због којих неће присуствовати данашњој сједници.

Прије прелаза на дневни ред изјављује г. Ристо Х. Дамјановић, да он у овој сједници говори само у своје име, што су присутни Срби посланици Шола и Симић и у своје име изјавили.

На овој сједници стављен је предлог, да се проучи тачно питање, која је пруга за земљу кориснија, или новоградња пруге Тузла—Кладањ—Сарајево или нормализовање пруге Тузла—Добој—Сарајево, пошто се досадашња проучавања нису могла провести темељно и онако, како то важност саме ствари изискује. По овоме предлогу требали би да народни посланици: господа Ванцаш и др. Јово Симић, који су једини техничари у Сабору, узму у своје руке ово проучавање а да им предсједништво сабора дозволи потребна средства, да позову још двојицу независних стручњака свјетскога гласа, па да са њима заједно цијелу ствар проуче и то како са чисто техничкога тако и са становишта прометнога и национално-економскога, узевши у обзир финансијску снагу земље, а када буду

ЛИСТАК.

ШЋЕПКО ПРОКОПОВ:

ШАХ-ШЕХ!

Често смо као цјеца посматрали кроз велика кафанска окна, како унутри господа пије у дрвене лутке, што су их послагали по коцкастом наличју једне кутије. Гледали смо и чудили се млитавом послу. Та ми бисмо то тако брзо поразмјештали вамо-намо, да би бар оне коњске главе поотпадале.

Давно је то било, када смо ми били дјеца.

Касније, када смо и сами упознали ону борбу у игри, разумјели смо, зашто се они ликови споро покрећу. Када противник зароби нешто војске, убије кога коња и заплијени који топ, још се борба не мора прекидати, још се не мора нудити мир, али, када непријатељ наједаред заједљиво шапне: шах-шех!, онда неопрезан и несигуран борац — а такових нас је и у игри и у животу и сувише — може бити увјерен, да му је пораз близу.

Није ни то скоро било, када су нам противници давали на знање, да нам је близу пропаст у игри.

У данашње напредно доба — оставив све неуносне игре на страну — боримо се малко озбиљније. Неко ради топовима, па добија, неко коњима, па губи. Неко шаље по свијету своје тркаче-путнике, па стиче иметак, а свуда се »паори« полако гурају напријед и ти сигурно пропадају, јер су први на ударцу.

Крећемо се — ко брже, ко спорије — и нападамо један другога по шареним пољима и у том комјешању неки се подижу, а многи падају. Па од силна слушања: — шах-шех!, што значи: и сад губити мораш, па у овом случају задржи себи, што ти је потребније за опстанак, толико су нам живци ослабили, да необично брзо гомилају иметак изумитељи спасоносних пилула против живчаних болести. Па ко хоће да се још и тим лијековима заварава, слободно му је, а ко не ће, тај нек чека час, када ће га сигурна пратња смјестити у особито уређен завод за умоболне, или, ако му се баш жури, нек приложи један број статистици самоубијстава. Свуда чека шах мат!

Лутке, дрвене коње и друге стварчице, чиме се некада дјеца играла, посматрају садањи малишани, када су баш доколни, у музејима, и дабогме чуде се безазлености некадање дјеце, што су онако слабо познавала сврху живота, па у лудо трошила вријеме, бавећи се послом, у ком је и најмањи добитак искључен.

Данас има дјеце само по имену и та с временом користоносније располажу. Све, што иде усправним ходом, зрело је за борбу у животу. Борба се води негдје за одржање расе, — но то је већ ријетко и та борба јењава —, а негдје за стицање идола од злата; та је борба у пуном јеку и у њој се не зна ни за какву милост.

На сваком скоро ћошку, у сваком буџаку, по двориштима гостионица, уз обале ријека може се наћи у свако доба дана рпа малишана, како игром на новац челиче своју вољу, да што брже и што лакше дођу до средстава, којима се данас у свакој борби најсигурније стиче побједа.

Је ли наш малишан само толико научио арапски, да зна у писму разликовати бројеве, онда му је коцкање најмилије занимање. Када се умно толико просвијети, да зна разликовати слике разних боја, пружају му се карте у руке и друштво може бити увјерено, да ће му тај члан по сву ноћ пресједити у задимљеном ћумезу и ондје се спремати за узорна оца обитељи. — Ради се са жељом на што већи добитак на све стране и успјех је — хвала човјечном посматрању чувара реда и закона — ужасно напредан.

Блиједи и зелени од силна рачунања и шпекулирања, које с поштењем не стоји ни у најраскламитанијој вези, љуљамо се као трска на вјетру. У заносу смо и кад идемо и кад радимо, па и ноћу, кад се кадгод и какогод смиримо, трзамо се и буновни љутимо, што нам скоро протекли часови нису донијели ма онолико, колико смо прије њих изгубили.

Ми смо тако повезани један уз другога, али не родбинским и другим којекаквим везама, које се темеље на осјећају, већ потписима и — да свијет не остане без иронције — поштеним ријечима, да си све утварамо од страха и бриге »слом које карике у ланцу.« На пољу нашега напредноога рада није се марило ни за политичку боју, ни за страначку страст. Није се марило у том смислу, да би нас такове боје и страсти отуђиле, да на другом ком пољу не радимо заједнички. Некада и политичка боја зна бити уносна, па и страначка страст зна стећи награду, али зашто да човјек и с друге стране не заслужи штогод, кад може. Ми смо сви били покопчани један уз другога тако, да је на свима пољима и у свима областима људскога и културно-цивилизаторскога рада невјероватно напредовало и цвало међусобно помагање. У томе није било ништа неразумљивога и необичнога. То је све донио разви-

готови, да поднесу свој извјештај. Овај извјештај мора бити такав, да могу посланици на темељу њега и на темељу јасних података, образложених бројевима, створити свој суд у овоме предмету и донијети своју одлуку.

Даље је пао предлог, да се позову све саборске групе, ако хоће, да пошаљу по једнога изасланика, који би присуствовао раду споменутих стручњака, особито прегледу терена на обадвјема пругама, како би могли одмах на лицу мјеста добити од стручњака потребна разјашњења и како би могли ставити евентуална питања, која им се буду чинила потребна за стварање њихова закључка. Овај је предлог образложен тиме, да би се на тај начин код расправљања овога предмета у Сабору избјегле многе несугласице и приговори.

Ови су предлози примљени једногласно, само је г. Ристо Х. Дамјановић изјавио, да је он противан томе, да се издаје ма каква свота на ова проучавања, док то Сабор не дозволи, а ако се свота ипак изда прије, он ће гласати у Сабору против овакога начина издавања ових свота.

Пошто никаквог другог предмета није било на дневном реду, са овим је сједница закључена.

— **Црна Гора**. »Цетињски Вјесник« јавља ово: У недјељу је био избор посланика у вароши Бару и капетанији луковској, пошто су мјеста посланичка остала упражњена због тога што су г. г. Филип Јерговић и Марко Ђукановић са министарског положаја отишли на положаје, којим стичу право на посланички мандат. У вароши Бару сад је за посланика изабран г. Мићун Павићевић, секретар Гл. Државне Контроле и познати наш пјесник, а у капетанији луковској г. Михаило Буквић, директор подгоричке гимназије.

— **Италијанско-турски рат**. По једној турској вести са острва Лемноса један италијански торпиљер насео је у мудроској луци.

Оних пет италијанских торпиљера, који су извршили оно сјајно продирање у Дарданеле, стигли су 14. (27.) о. м. у Бриндизи, где их становништво дочека неописивим одушевљењем. Варош беше свечано украшена.

так са собом.

Да се опет друштво није ограничило на само стварно дјеловање, већ да се бавило и оним, што нити шушти, ни звечи, ни се сја, види се по томе, што су наши учени људи заподјели борбу, којој се није могао крај догледати, о томе: шта је разумно, а шта неразумно, шта паметно, а шта непаметно, шта лијепо, а шта нелијепо, шта оправдано, а шта неоправдано и тако редом. Истраживала се тачна граница, која дијели на примјер разумно од неразумнога. Биле су дчије струје, што се тако неуносним послом бавиле, и слободнија, напреднија струја имала је све више присталица. Рад те струје протезао се на све стране и не само да је било оправдано забиљежити карте ма чим, да се познаду и с леђа, већ су — онако да заграбим из живота — разни екстракти за прављење румова и ликера, добрих и јефтиних ликера дабогме, било од стручњака препоручивани у антиалкохолистичним листовима. Листови пак за лијепу књижевност и поуку доносили су управо дивне новеле и по стилу и по садржини о ноћним пригодицама наше омладине у законом заштићеним кућама за нарочита чулна уживања. А нешто сасвим обично било је и то, да се о поштењу највише пише и расправља у политичким листовима. Све је то донио напредак са собом и нико није смио ни да спомене, да се вратимо натраг некадашњем схваћању сада замршених појмова. Но, то је све узгред речено.

Ми смо били тијесно и чврсто повезани. Бијег једнога из друштва више би нас узнемирио, него ли смрт десеторице. Јер, први оде, кад све своје поспрема и још, колико се само може, туђега понесе, а други, ако остаде што иза себе, пруже нам прилику, да се уз помоћ доста савршених наших закона умијешамо међу сретне напљеднике, па да с њима заједно учествујемо у оставинској расправи и да, као и они, у најбољем случају примимо судску одлуку, да је оставина сва отишла на подмирење адвокатских трошкова. Тако се расправе темељно воде, да је милина слушати адвокатска доскакивања. Често човјек мисли да гледа какви призор на позорници, ал — оно је претварање, а ово је збиља, која се извршује, кад се исцрпу средства. А све иде по закону и приговора нема, чим се рачун остатка и издатака поклопи.

(Наставиће се).

Вести из места и изз народа.

Нови Сад, 17.7. јула 1912.

— **Избор учитеља**. Из *Турије* пишу нам ово: »У Јашиној »Застагави« размеће се од неког доба и неки радикал из Турије. Ако то није баш главоом сам *попица*, оно је свакако с његовим »*благословом*«. Тако су објавили свом »*православном радикалском народу*«, да је у ТТурији за учитеља изабран Влах *Шустраван*, познат из Новога Сада зато, што је због неких вексли морао отићи са Клисе. І Но да видите само, како су кортешовали : за Шустрана! Попица и Милан Кл. Јојкић **претили су** људима и просто их присиљавали, да гласају на Влаха. Звали су Душана *Родосављева* и гонили га, да гласа на Шустру, казали су му: *ето, дали смо твом сину Сирига!* Сириг држи Савез Српских Земљоградничких Задруга и ми сад питамо Савез, да ли он може дозволити, да *радикали са савеском земљом коршћшују?*

Иначе је поднесена и тужба против Шустрана, осим призива. ТГу ће изаћи и менична ствар са Клисе и неке пригодице из Турије и Сентомаша, да виде и наше власти овог ђувегију".

— **Кућ за сиротињу** Општинско представништво у *Каву* (у Шајкашкој) створило је засад племенитог врбовог прућа, како би тиме за зиму осигурало сиромашном народу зараду плетењем корпи и других ствари. За чување засада је установљено место субаше с 240 К годишње плате. Ово човечно дело је зав похвалу.

— **Гром запалио цркву**. Из *Грубиш ног Поља* (дијецеза пакраччка) јављају нам, да је тамо дана 3. (16.) о. м. гром ударио у филијадну цркву на тамошњем српском парохијалном гробљу. Струја је била веома јака, те како је *црквица била сва од дрвета* грађена, то народ и придошли пожарници не могоше баш ништа пожару отети. Црквица ова *била* је *најстарија наша богомоља* у некадањем генералату вараждинском, а грађена је у особитом грађевном слогу, који се мало где види и који пуно подсећа на древне цркве по северним странама западне Русије. Пошто је старином својом стекла та црквица историјску вредност, то се са правом надамо, да ће тамошња црквена опћина са својим свештеником учинити све, што је нужно, да се тај древни споменик побожности народа нашега у крајевима онима што пре обнови, а то имм овим ми на срце мећемо.

— **Опет једна српска брука!** Ових дана смо у *мађарским* листовима прочитали једну белешку, која нас је немило дирнула, али смо је сматрали за *обичну лаж* тих листова, који обично крупно лажу, кад говоре о Србима. Али кад смо и у *словенским* листовима ((на пр у »Словенском Ђењику«) прочитали, шта је неки *Црногорац*, по имену Јован *Пламенац*, урадио у Прагу *после словенског соколског слета*: морали смо то изнети и ми на јавност па ако има и трунка истине у оном, што је о том Пламенцу изнесено, нека добије код куће *заслужену казну*, што је тако грдно обрукао црногорско чојство и српски образ пред браћом нашом Чесима, чије је гостопримство ужасно злоупотребио. Еле ево шта о том пише »Словенски Ђењик,« а у белешци под насловом: „*Заступника црногорске владе* (?!) *у Прагу ухапсили*":

„На свесоколски слет дошао је у Праг као заступник црногорске владе (?!) и заповедник барске тврђаве (?) *Пламенац*, који је ишао у народном одеау те је својом лепом појавом побуђивао свуда сензацију. Необичан и преко мере топао дочек тако му се свидео, да је остао у Прагу још и после славља и *начинио дугова*. Али не само то. Многе прашке девојке су као слепе срљале за лепом црногорском униформом, која је красила тако јуначку, стаситу појаву, па су *лепом Црногорцу давале веће своте новаца*. У четвртак неки хотељер, коме је Пламенац *остао дужан* 300 К, дође Црногорца ухапсити у »Репрезентачном дому«. Тај догађај је начинио огромну сензацију. Народни посланик Вацлав *Клофач* одмах је посредовао на полицији и хтео је сам да положи тих 300 Круна, али то није помогло. Црногорца задржаше у затвору, да се испостави, кога је све Пламенац оштетио, јер тај је братац измамио много новаца и од Срба, који живе у Прагу. Тако је пала слава обласканог црногорског јунака — због тих бедних пара!«

Морали смо ово изнети, јер су словенождерски листови ову бруку експлоатисали против Словена и соколства и јер хоћемо да се ово и *у Црној Гори прочита* па да надлежни сходно *поступе*. Ми пак, за сада, морамо да *сумњамо*, е је тај скандал, ту бруку починио који од чланова чувене црногорске породице Пламенаца, него претпостављамо, да то беше каква *вуцибашина*, који се је лажно *издао* за Пламенца па, шта више, и за заступника црногорске владе и заповедника барске тврђаве. У Прагу је на свесоколском слету *био* Јован *Пламенац*, заповедник финансијске страже у Бару, али ми сумњамо, да је он тако што могао починити. Свакако би надлежне црногорске власти требале да поведу истрагу, да се ова ствар расветли, а криваац казни.

— **Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина у Будимпешти** (*VI. Váczi utca 63. II. em.*) прима пријаву за школ. год. 1912|13., на захтев родитеља шаље заводске проспекте и даје обавештаје.

НОВЕ КЊИГЕ: Др. М. Тривунац: *О Немцима* К 2·50. — *Златни Праг, илустровано*, 30 фил. Гершић: *Светозар Милешић*; *О години 1848*. — *Дела Ђуре Јакшића* К 15· Шаље, и на отплату, издавач: Напредак — Земун

— **НА ЗНАЊЕ!** Према већ оглашеној објави број нашег листа за четвртак не ће изићи!

Новости са стране.

— **Велика несрећа на острву Рујану**. У варошици Бенци, на острву Рујану (Rügen) за време навале на мосту за искрцавање сломила се ограда те сто особа паде у море. Већина их је спасена, али су се многи утопили. До јуче у јутру извучено је из мора 14 лешина.

— **Јапански цар Муцухито II. умро**. Из *Токија* је стигла депеша, да је јапански цар (микадо) *Муцухито* II. јуче, 16. (29.) јула о. г., у вече *умро*.

Цар Муцухито II. се родио г. 1852., а на престо је дошао г. 1867., кад бу беше 15 година. Он беше без сумње *највећи владар*, што га је земља јуначких Самураја икада имала, а може се рећи, да се с његовим владалачким способностима слабо могу мерити способности и једног владара на свету у 19. и 20. веку. Он је свој народ цивилизовао, он је од Јапана створио потпуно модерну велику државу са свим просветним и културним установама Европе и са силном, ванредно организованом војском и убојном флотом. Водио је велике ратове против Кине и Русије и у оба рата је његова војска и флота постигла велике ратничке успехе, који су јапанску славу пронели по целом свету, а Јапан су подигли у ред светских велесила.

Покојни микадо био је врло образован и племенит човек. Бавио се и песништвом.

На престолу га наслеђује јединац му, принц Јошихито Харуномија (рођен године 1879.)

НОВИЈЕ.

Загреб, 16. јула. Данас је отпочела главна расправа против студента Луке **Јукића**, који је пуцао на кр. комисара Цувеја, и против још 11 оптужених младића. Судском сенату председава председник кр. судбеног стола **Вендлер**, оптужбу заступа државни тужилац др. **Марковић**. Оптужене бране адвокати др. Владимир **Пребег**, др. Душан **Поповић**, др. Срђан **Будисављевић** и др. **Крајачић**.

Сва загребачка полиција је на ногу, а цензура је у пуном јеку.

Пре општих питања оптужени **Јукић скочи** и **најжешће** је **грдио Цувеја**. Ни на једно питање председниково није Јукић хтео да одговори. Браниоци су предложили, да стручњаци испитају душевно стање оптужених **Јукића** и **Најхарта**, али суд то одбија, него дозива у судницу два психијатра, да прате расправу и понашање оптужених на њој. Чита се за тим оптужница.

Београд, 16. јула. Већи број **турских војничких бегунаца**, већином хришћана, прешли су код Ристовца на српско земљиште.

Скопље, 16. јула. Јуче се је на пољу Косову искупило **60.000 Арбанаса** те су послали назад своје захтеве.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Стање у Турској.

Скопље, 17. јула. У околини Кроје беше **жестока боја** између турске војске и Арбанаса. Војска је скоро сасвим опкољена.

Револуција у Португалији.

Лисабон, 17. јула. Вођа португалских монархиста капетан **Алмејида**, који је недавно извршио неуспели напад на Португалију, осуђен је на шест година тамнице и на 20 година градског затвора.

Свенародна жалост у Јапану.

Токијо, 17. јула. У целој царевини влада рубока жалост за умрлим царем јапанским. Народ из свих провинција Јапана хита у престоницу као на хаџилук, да се поклони праху великога микада. Чине се спреме за величанствен погреб.

НАПОЛЕОН У РУСИЈИ.

— **Стогодишњица руске »отаџбинске војне«.** —

1. Прелаз у Русију.

Кад се је довољно накупило француске војске на граница руској, кренуо се и сам Наполеон 9. маја[1]) 1812. из St. Cloud-a и стигао 21. јунија у Вељковиски. Сутра дан (22. јунија) објавио је својом прокламацијом и дневном заповешћу рат Русији.

При уласку у Русију имао је Наполеон уз се своју цареву гарду (млађу са 2 дивизије и старију са 1 дивизијом. — Свега 47.000 војника), за тим 11 корова инфантерије и уз сваки скоро по дивизију коњице, и најпосле 4 резервна кора кавалерије. Свега је износила француска војска *608.500 људи*.

Четвртим кором инфантерије заповедао је вице-краљ талијански *Еужен Бохарне*, пасторак Наполеонов. У том кору биле су дивизије 13., 14. и 15. У тринаестој дивизији, којом је заповедао генерал *Делзон*, била је и *1. граничарска пуковнија, Лика*-

[1]) Поводом стогодишњице Наполеонова похода на Русију доносимо и ми ово чланке, које по жељи и дозволи г. писца преносимо из „*Сриборана*" с неким малим исправкама. Ур. „Бр."

[2]) Сви су догађаји у овом чланку уврти по новом календару.

ни и *Ошочани*, под новим називом le premier Regiment provisoire Croate место старог: chasseurs d' Illyrie. Пуковнијом је заповедао обрстар *Шљиварић* у бригади генерала Плосона (Plaussonne). Граничарски батаљони састојали су се из 4 компаније физилира (стрелаца), 1 компаније волтижера 1 компаније карабинијера. Командантом *личког* батаљона био је Француз мајор Косте (Costé).[3])

Већ крајем 1811. примећивали су се сви предзнаци идућих бурних догађаја у 1912. години. Наши су Личани, како бележи Будисављевић, „6. октобра 1811. организирани у Госпићу гувернером Бертраном", а „11. октобра истог љета за лајтнанта аванзирао и одмаршираo с истим баталијоном у Трст у гарнизон". 27. јан. 1812. из Трста у Верону (1. фебр.), одатле 4. марта преко Тирола, Баварске, Саксонске у Прусију и Шлезију, и ту се код Бајтена састала 4. маја дивизија Делзонова под бројем 13.

Наполеон је добро познавао наше граничаре; свагда готово на путу у Русију и натраг њих запада најтежа задаћа и најопасније место. Поред обичаја, да по територију назива поједине корове или дивизије, биће и други неки разлог, зашто је Наполеон граничарској пуковнији дао име regiment Croate. То се види из овог комичног случаја, који се Буду догодио у једном месту око Магдебурга и који он овако казује:

„Будем ја, вели, уквартиран код једног спаије са пола компаније Личана. Упитаће он мене, какви су то земљаци твоји солдати. Ја, како су нас већ звали, па и ми навикли говорити, рекох му: „Кроатен". Кад ја рекох „Кроатен", а човек — мал'га не удари капља од ужаса. „За име Бога, господине, Кроатен, Кроатен, — ми смо пропали, немојте..." И надао јадиковати: е све ћу учинити, даћу што год хоћете!" Све оно, што су радили Тилијевци у Магдебургу, све то у страху изишло му пред очи па — ту је већ судњи дан! — Једва ја човека утишам и повратим од страха, доказујући му, да су то дисциплинирани војници, и ја му добар стојим, да се на њих не ће потужити.

Моје солдате опоменем на ред; они су биле сви уза ме у једној згради. Давао им је газда доста јела и пића и што је год требало. Кад сам сутрадан пошао даље, упитам газду: Но, како сте задовољни са мојим војницима? А он ће: „О господине, та то су најбољи људи на свијету! Да су то били моји Нијемци, преврнули би ми и кров на кући".

Оваке људе, најбоље готово војнике, поверио је Наполеон најпоузданијем свом човјеку, свом пасторку, вице-краљу Евжену.

„6. маја, — пише Буде, — код Бајтена ревизију пасирали пред генералом Делзоном и оданлен одмарширали". — „9. маја из Глогова у Франценштат", — то је све на путу у Пољску, док се тамо није сва војска Наполеонова сконцентрисала.

Публикација рата прочитана је IV. кору 24. јунија и вице краљ га је тог дана визитирао код Калварије у Пољској. Тог дана почела је прелазити Наполеонова војска реку Њеман и улазити у Русију.

За IV. кор наш очевидац пише ово: „На 25. јунија прешли смо с IV. кором под командом Еугена, вице-краља од Италије, руску међу Њеман и пушке набили".

По распореду Наполеонову ишла је гарда, пешачки корови Давустов, Удинотов и Нејев па I. и II. резервни коњички кор под личним заповедањем Наполеоновим преко Ковна; IV. кор, па Сен-Сиров (VI.) и III. резервни коњички кор Грушијев под заповедањем вице-краљевим на Прени; корови: Пољатовског, па VII., VIII и IV. коњички кор под заповедништвом краља Жерома на Гродно; Магдоналдов X. кор

[3]) У том батаљону био је и тадањи лајтнат, потоњи генерал *Буде Будисављевић*. Он је био очевидац свих оних ратних невоља, јуначки их сносио, па је много штошта, колико је као војник, коме је рад ограничен нижом сфером, могао и разумео, у своју бележницу бележио. Те су белешке и нека тумачења и додаци његова сина, потоњег обрстара, Александра употребљени и у овом напису, који се у главном ослања на Крамеров чланак у књизи „Napoleon I." (Berlin J. M. Spaeth).

према Тилзиту, а Шварценбергов аустријски кор на Дрогичин према Подолији.

Што је IV. кор прешао 25. јунија, док други узимају да је војска с Наполеоном прешла Њеман већ 24., може се тумачити и тако, да је 24. јуна била смотра над тим кором и први марш од Калварије; 25-ог пак други марш и прелаз код места Прени преко Њемана. Ипак је највероватније узимати 24. (а не 25.) јуни као датум прелаза француске војске преко Њемана. „Било је — казује Буде, — кише обдан по нешто, а на ноћ чудо. Ноћили смо у једном орању и сву ноћ били на ногу, и ту већ набито оружје било ујутро пуно воде".

(Наставиће се.)

СТАТИСТИКА.

— **Становништво у Далмацији по попису на крају 1910. године.** Крајем 1910. године било је у Далмацији 645.686 душа! Од тога је по вери 538.101 римокатолик, а 105.335 православних. Српско-хрватским језиком говори 610.669, талијанским само 18.028 глава. Значи, да је талијански говор, који је негда владао у Далмацији, сасвим потиснут. За последњих десет година иселио се из Приморја сваки двадесети човек, због чега се у неким крајевима проредио број Срба и Хрвата.

Позив на претплату.

Са 1. (14.) јулом о. г. истекла је претплата свима оним нашим поштованим претплатницима, који су се претплатили на II. четврт 1912. г., те овим отварамо претплату на **трећу** четврт ове године.

Кад овим молимо наше поштоване досадашње претплатнике, да обнове претплату, молимо уједно своје пријатеље и познанике, да се заузму за **што јаче проширење** „Браника". Свако, ко пажљиво прати наш лист, увериће се, да смо ми увек настојали, да наш лист буде на висини данашњега новинарства, да смо **увек непоколебиво стојали на српском народносном становишту**, због чега су нас толико пута **прогонили**, као ни један српски лист у Угарској. Свима поштеним Србима је познато, да смо се ми од постанка „Браника" неустрашиво и под најтежим приликама **борили против познате покварене струје** у српском народу те су нас и представници те струје сваки час тужакали и правили нам силне трошкове, које и данас осећамо.

Претплата за „Браник" остаје стара:

на читаву годину . 34 К
на по године . . 17 К
на четврт године . 8 К 50 п.

а може се претплатити и **месечно** са 2 К 90 п. За **Србију** износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале **стране земље** износи претплата **45 К** у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом **на администрацију »Браника«**.

У Новом Саду, 2. (15.) јула 1912.

Управа и уредништво „БРАНИКА".

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Панчевачка Кредитна Банка
деоничарско друштво
потребује **више млађих самосталних**

ЧИНОВНИКА

за своје филијале који су **вични свим банкарским пословима,** који знају српски, мађарски и немачки и који су одслужили војничку службу. Они, који говоре румунски, имају при равним својствима првенство. Молбенице у сва три горенаведена језика, са преписом свију сведоџаба, уз навод плате, на коју рефлектују, имају се заводу у Панчево припослати.

Оглас.

Част ми је мојим поштованим пријатељима и познаницима трговцима јавити, да сам од фирме **Kohn & Löw** у Бечу после 32 године, где сам као заступник био, иступио, те да сам сада на Бечкој пијаци отворио агентурну радњу под својим именом

АГЕНТУРНА РАДЊА
Гиге Е. Марковића
у Бечу I. Fleischmarkt 15.

Стављајући ово мојим пријатељима и познаницима до знања, молим сваког, да ме у моме новом подузећу својски потпомогне и своје потпуно поверење ми поклони, т. ј. да се са својим поруџбинама на мене обраћају. Ја пак имао сам прилике кроз 32 године стећи свеза са свима великим фирмама које производе галантеријску, нирнбершку, стакларску, порцуланску и металну робу, те могу сваку, на мене управљену горњу поручбину најбрже, тачно и савесно извршити на потпуно задовољство свију својих пријатеља и познаника.

Молећи за што многобројнију потпору, шаљем свима својим пријатељима и познаницима српски поздрав, са особитим поштовањем

319 12—12 **Гига Е. Марковић.**

Врњачка Бања

топао алкалан киселјак

лечи: болести желуца и прева, болести органа за дисање, жучни камен, шећерну болест, гихт, болести бубрега и мокраћне бешике, болести срца, неурастенију, женске болести.

Водовод планинске, јединствено чисте пијаће воде довршен је.

Државни бањски лекар: Др. Павле Бота. Сем њега ординују још десет приватних лекара.

1911. г.: посетилаца 10.500

Сезона до краја августа.

Ближа обавештења даје

Управа Бањска.

236 9—10

У КЊИЖАРНИЦИ
СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА
У НОВОМ САДУ
изишао је
ПРЕВИШЊИ

Краљевски Рескрипт.

од 10. августа 1868.

о уређењу црквених, школских и фундацијоналних дела грчко-источно српске митрополије.

Цена 60 филера

360 Са поштарином 70 филера 2—4

Управа деоничарског друштва „Браника" тражи за лист „Браник"

УНУТРАШЊЕГА

САРАДНИКА,

који је вичан редакцијоним пословима. Знање мађарскога и немачкога језика даје првенство. Плата је К 1400 — годишње, која се исплаћује у месечним оброцима у напред. Ступање одмах (-) или 2. (15.) августа о. г. (-)

У НОВОМ САДУ. 17. (30.) **јула** 1912.

Управа
деоничарског друштва »Браника«.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА"

У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталској županiji) — у јужној Угарској

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести,** које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток,** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе, Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде"** 205 78 —

Др. ЧЕДА М. МИХАИЛОВИЋ

ИЗ БЕОГРАДА. 266 20—20

Пошто је провео дуже времена на клиникама за унутрашње болести у Паризу и упознао се са начином лечења у Вишиу и Емсу на лицу места, бавиће се овог лета у **Врњцима.**

Врши клиничке, микроскопске и лабораторске прегледе.

JOGИФ ШПИРКА

ТЕХНИЧКИ ПРЕДУЗИМАЧ
НОВИ САД,
Св. Стеванова ул. 5.
ТЕЛЕФОН 246.

НАМЕШТА

водовод, плин, енглеске клозете, канализације, средишње ложење најмодернијег система, ветрења, опреме за служење топле воде и за купке, кухиње за прање и кување паром, опреме за сушење, охлађивање, дезинфекцију и ложење. За све те послове зготовљава планове.

ОПРЕМЕ ЗА КУПКЕ И ПАРНА КУПАТИЛА.

Снабдева водом: фабрике, замке, куће за становање, летњиковце и т. д.

Етаблисмани шмркова, мотори топлог ваздуха, спојени са шмрком.

ПРЕГЛЕДАЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ ОПРЕМА. — Планове и предрачуне како у месту, тако и на страни зготовљава бесплатно.

НАЈБОЉЕ ПРЕПОРУКЕ. 115 24—30

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.